

Y. Tsur [= Tony Cliff]

Direktörernas revolution

En kontrarevolutionär teori om monopolkapitalet

Monopol-, eller finanskapitalismen är det högsta stadiet i kapitalismens utveckling – där har det rådande systemets motsättningar nått sin höjdpunkt samtidigt som den visar att de objektiva förutsättningarna för att upprätta socialism mognar. Bourgeoisien gör därför många försök att frysa denna övergångsperiod utan att återgå till den fria konkurrensens kapitalism, och förhindra uppkomsten av ett nytt system. De metoder som föreslås därvid är ”planering”, om än motsägelsefull, reglering av ekonomin, olika former av statskapitalism.

Hur återspeglas denna övergångsperiod i proletariatets och bourgeoisiens sätt att tänka?

Förutom de dolda ”gyllene kedjor” som fjättrar proletariatet (nämligen att vara ”fri” från innehav av produktionsmedel) tillkommer öppna järnkedjor: förbud mot fria rörelser och organisering och krossande av arbetarorganisationer. Proletariatet betraktar därför statskapitalism – framför allt i dess mest fulländade form, fascismen – som ett system av klassförtryck riktat mot det.

Trots sina inre motsättningar, trots att den är allt annat än homogen, trots sin historiska när-synthet, trots alla de faktorer som tvingar fram inre stridigheter och sammandrabbningar med den egna staten – ser bourgeoisien statskapitalismen som ett nödvändigt steg i kapitalismens utveckling och värnandet om profiterna. Objektiv verklighet återspeglas på det mest förvrängda sätt i huvudena på industridirektörer, ingenjörer, vetenskapsmän, osv. Å ena sidan ser de tydligt den potential som finns i produktivkrafterna och den utsträckning i vilken det kapitalistiska systemet fördröjer deras utveckling. Å andra sidan hyser de misstro och förakt mot det ”slöa” proletariatet. De försöker undkomma denna motsättning med en bortförklaring som avsiktligt avskiljer teknologin från samhällsförhållandenas begränsningar, genom att sätta sin tilltro till teknologins oundvikliga seger och i en enorm entusiasm för teknikens gud och genom att klamra sig fast vid teorin om teknokratin.

Men dagarna av ekonomisk uppgång som följde på första världskriget är förbi och med dem har också teknokratin drabbats. Teknologins ”välde” går inte att utöva enbart genom teknikens makt. Det krävs insatser av politiska, samhälleliga faktorer.

Ingenjörer, vetenskapsmän, osv, står inför två alternativ: ansluta sig till proletariatet eller ansluta sig till statskapitalismen, dvs fascismen i dess fulländade form, som utlovar visst avancemang för militär teknologi och vissa privilegier för en samhällelig elit hämtad ur intelligentian, trots att den dömer den till proletarisering och utarmning.

Att delar av den tekniska intelligentian är uppknuten till bourgeoisien är av stort samhälleligt och politiskt värde. Småbourgeoisien är utspridd över en mängd små verkstäder, butiker, minimala kontor. Den saknar förmågan till sammanhållning, organisering och initiativ, den saknar självförtroende och dess ställning är ytterst osäker. Bland dessa mellangrupper finns ett ”nytt” skikt som inte är formlöst, som besitter förmågan till organisering och initiativ – ingenjörer, tekniker, osv. I spetsen för detta skikt finns direktörerna för storföretag med stort inflytande och betydande ekonomiska positioner. Att de införlivats i bourgeoisiens läger är av stor betydelse för denna på grund av att de kan komma att utgöra ryggraden, officersskåren i den fascistiska rörelsen (vilket till stor del var fallet i Tyskland).

Men om ingenjörer, tekniker, osv, skulle knyta upp sig till bourgeoisien och därmed medvetet

försvara det kapitalistiska systemet, skulle de vara oförmögna att skapa en folklig rörelse omfattande de massor av icke kapitalister, som lider under kapitalismen. Och det är precis nu, när kapitalismen uppvisar sitt virrvarr av motsättningar och sin parasitära, anti-folkliga karaktär, som bourgeoisien behöver stöd av en massrörelse och en passande ideologi.

Professor James Burnham har gett denna ideologi en perfekt form i sin bok *Direktörernas revolution*.¹

Hans teori förtjänar analys eftersom den gör det möjligt att påvisa några av de grundläggande dragen i dagens kapitalistiska ekonomi.

Vilka är direktörerna? Burnham säger uttryckligen att han inte avser ingenjörer, vetenskapsmän, osv, eftersom de "bara är arbetare med stora färdigheter". Det han tänker på är bara företagsledarna, de som organiserar företaget i dess helhet. Det kommer inte att vara proletariatet som störtar bourgeoisien och det kommer inte att vara socialismen som reser sig på kapitalismens ruiner. I stället är det direktörerna som kommer att avskaffa bourgeoisien och ersätta den. I det system som de skapar kommer egendomen att vara samhällelig, närmare bestämt kommer staten att äga alla produktionsmedel, men lejonparten av frukterna av produktionen kommer inte att skördas av arbetarna/producenterna, utan av direktörerna.

För att motivera sin uppfattning tillgriper Burnham tre argument: för det första, proletariatet klarar inte av att ta makten, för det andra föreligger en klyfta mellan kapitalisterna och direktörerna, och för det tredje upplever vi för närvarande en process där kapitalismen håller på att ersättas av "direktörssamhället".

Till stöd för sitt första argument gör Burnham följande påståenden: a) ökningstakten av proletariatet, och i synnerhet dess avgörande del, industriproletariatet, minskar i relation till hela befolkningen sedan första världskriget. b) huvuddelen av de arbetslösa har lämnat proletariatet. c) om det på Marx' tid verkade trovärdigt att arbetarna kunde sköta företagen på egen hand har dagens teknik blivit för komplicerad och för att sköta ekonomin behövs därför "direktörer". d) förändringarna av militär teknik har gett en avgörande roll åt specialister (piloter, generaler, osv) och minskat infanteriets betydelse. Barrikader skulle idag inte ha en chans.

Låt oss först titta på de tredje och fjärde argumenten.

Sedan Marx' dagar har det skett stora förändringar av produktion och militär teknik, men de har snarare ökat än minskat proletariatets möjligheter att vinna ett inbördeskrig och styra produktionen. Marx förutsade att den grundläggande konflikten mellan kroppsarbete och intellektuellt arbete skulle försvinna och nu är detta på väg att ske inom ramen för det rådande systemet. Automatiseringen av kontorsarbete, räknemaskiner, osv, har lett till att intellektuellt arbete "proletariserats". En enorm specialisering har skett vilket gjort det lättare för vem som helst att skaffa sig färdigheter som gör att kroppsarbete också kräver tankearbete. Införandet av robotar, mekaniska apparater som kräver tillsyn, har gjort att arbetet befriats från sin monoton och den intellektuella sidan har stärkts. "Masstillverkningen" av en intelligentia, "produktionen" varje år av en myriad av ingenjörer, vetenskapsmän, agronomer, osv, har lett till ett närmande mellan kroppsarbete och intellektuellt arbete. Om det "På Marx' tid kunde man utan större svårighet tänka sig, att arbetarna övertog fabrikena och gruvorna, järnvägarna och skeppsvarven för att sköta dem själva" (Burnham, sid. 23) vore det löjväckande att påstå att svårigheterna skulle vara större idag. Var skillnaden mellan en arbetares och en fabriks-

¹ James Burnham, [Direktörernas revolution](#).

ägares utbildning mindre på Marx´ tid än skillnaden idag mellan en ingenjör och ”direktören”?

Burnhams påstående att den militära tekniken har överlämnat beslutsfattandet till en liten grupp befälhavare och toppspecialister och minskat den vanlige soldatens betydelse är ingalunda någon nyhet men alls inte välgrundat. Tänk på hur Engels´ ord i introduktionen till *Klasstriderna i Frankrike* förvrängdes av Rolanisterna^{*}, som hävdade att på grund av barrikadernas svaghet vid en konfrontation med en modern armé hade en samhällsrevolution blivit omöjlig. Lenin formulerade den revolutionära slutsatsen till detta faktum: det är nödvändigt att få över armén, i varje fall en del av den, på folkets sida. Meningen med barrikaden är att få armén att stödja folket. Barrikader kommer inte att försvinna, även om de inte utgör den avgörande *militära* faktorn. Men till detta slitna revisionistiska argument fogar Burnham ett nytt: inom armén i sig är de meniga soldaterna inte längre viktiga, en handfull specialister betyder allt. Men måste inte alla militära specialister medge att kunskaperna, skärpan och entusiasmens hos den enskilde soldaten, förbandsledarnas förmåga att styra operationerna, av yttersta militära vikt? Behöver man fortfarande bevisa att initiativförmågan inte är något exklusivt privilegium för den allmänne befälhavaren – som fallet var i Fredrik den stores armé – eller för befälhavare på lägre nivå, utan är något som tillhör varje avdelning av soldater? Behöver man fortfarande bevisa att en handfull piloter, utan stöd av en stor armé på marken, och inför motståndet från en sådan armé, inte kan hemföra någon seger?

Låt oss nu övergå till Burnhams första två argument.

Många forskare före Burnham har varit ute efter att påvisa Marx´ misstag i att förutspå att mellanliggande klasser skulle försvinna. Men var och en som noga granskar Marx´ texter kommer att inse att denna ”anklagelse” är tämligen ogrundad.

Till exempel skriver Marx i *Teorier om mervärdet*:

Malthus, denne ’djupsinnige tänkare’, har en annan uppfattning. Hans högsta förhoppning, som han själv betecknar som mer eller mindre utopisk, är att massan av medelklassen kommer att växa och att proletariatet (de arbetande) kommer att utgöra en stadigt minskande andel (även om det ökar i absoluta tal) av den sammanlagda befolkningen. Detta är i själva verket den *kurs* det borgerliga samhället slagit in på.²

Att mellanskikten förlorar i betydelse innebär inte på något sätt att de försvinner, eller ens att antalet individer som tillhör dem minskar. I stället för att använda vanlig aritmetik bör man ägna sig åt kvantiteter av ett mer komplext slag. Betydelsen av något tusental ägare till frisersalonger, butiksägare eller småföretagare är långt mindre än betydelsen av tusen industriarbetare samlade i ett enda företag. Vidare utgör inte dessa mellanliggande skikt någon klass i ordets fulla bemärkelse; de befinner sig i en ständig process av proletarisering. Lagen om den industriella reservarmén gäller inte bara arbetaren och kontoristen, utan hela gruppen av mellanliggande skikt, bl a mindre handelsmän, hantverkare och bönder.

^{*} Vi har inte lyckats hitta någon politisk strömning med namnet Rolanister, eller möjligen Rolandister, under den aktuella perioden. Det kan ha att göra med att artikeln ursprungligen skrevs på hebreiska och transkriberingen av namn från hebreiska till engelska. Faktum är dock att Engels i slutet av sitt liv var involverad i en dispyt med SPD:s ledning av nämnda introduktion till *Klasstriderna i Frankrike*. Engels ansåg att en icke auktoriserad strykning av hans åsikter kunde leda till en misstolkning av vad han menat med att peka på att barrikadstrider var en föråldrad taktik. Och det var också vad som hände efter hans död då hans text användes för att motivera att man skulle upphöra med militanta massaktioner och att de socialdemokratiska partierna i stället alltmer skulle satsa på reformistisk parlamentarisk verksamhet. – Red

² *Teorier om mervärdet*, del II, kapitel XIX.

Men ligger det inte en sanning i hans påstående att arbetslösheten minskar proletarietets makt som klass? Givetvis är det så. Lagen om dialektiken gäller även proletariet. Om konflikterna och motsättningarna inom kapitalismen nått en vändpunkt och det inte längre är proletariet som står för den avgörande revolutionära handlingen då är proletariet dömt att sönderfalla i härvan av motsättningar inom systemet och förfallet sprider sig inte bara inom systemet, utan också till den klass som är fientlig till det. Denna förmenta systemets dödgrävare kommer själv att begravas under dess ruiner. Detta dialektiska synsätt hindrar oss från att inta en fatalistisk hållning till den samhällseliga verkligheten och tvingar oss till en ”revolutionär praktiskt kritisk verksamhet”.

Efter att ha ”bevisat” att arbetarklassen inte klarar av att ta makten och styra ekonomin går professor Burnham vidare till att påvisa hur djupa konflikterna är mellan direktörerna och kapitalistklassen.

Marx, som enligt Burnham hade förlorat kontakten med verkligheten redan på 1800-talet, skrev följande:

Gentemot penningkapitalisten är industrikapitalisten arbetare men arbetar som kapitalist, d.v.s. som exploatör av andras arbete... Förvaltningslönen ... framträder fullständigt åtskild från företagarvinsten såväl i arbetarnas kooperativa fabriker som i de kapitalistiska aktieföretagen... Överhuvud taget har aktieföretagen ... en tendens att mer och mer skilja detta förvaltningsarbete som funktion från innehav av kapital ... Så blir bara funktionären kvar och kapitalisten försvinner som överflödig person ur produktionsprocessen!³

Och i samma tredje band skriver han att bildandet av aktiebolag innebär:

- 1) Expansion av produktion och företag i en oerhörd skala, som var omöjlig att uppnå för enskilda kapital...
- 2) Kapitalet, som i och för sig vilar på samhälleligt produktionssätt och förutsätter samhällelig koncentration av produktionsmedel och arbetskraft, får här direkt formen av samhällskapital (kapital hos direkt associerade individer) i motsats till privatkapital, och dess företag uppträda som samhällsföretag i motsats till privatföretag, det är kapitalets upphävande som privategendom inom det kapitalistiska produktionssättets egna gränser.
- 3) Förvandling av den verkligt fungerande kapitalisten till enbart dirigent, förvaltare av andras kapital och av kapitalägaren till enbart ägare, ren penningkapitalist... [T]otalprofiten ... drages ... i form av ränta, d.v.s. som ren kompensation för kapitalägandet, vilket nu skiljes från funktionen i den verkliga reproduktionsprocessen alldeles som denna funktion i dirigentens person skiljes från kapitalegendomen. Nu framstår hela profiten ... som utvunnet främmande merarbete, som har uppkommit genom att produktionsmedlen förvandlats till kapital, d.v.s. ur deras främlingskap gentemot den verkliga producenten, ur deras motsättning som främmande egendom gentemot alla i produktionen faktiskt sysselsatta individer från direktören till den siste daglönaren... I aktiebolagen är funktionen [av företagsledning] skild från kapitalegendomen, alltså arbetet också helt skilt från ägandet av produktionsmedel och merarbete. Detta resultat av den kapitalistiska produktionens högsta utveckling är ett nödvändigt genomgångsstadium för återförvandlingen av kapitalet till producenternas egendom, men inte mer som de enskilda producenternas privategendom, utan som deras gemensamma, direkta samhällsegendom.⁴

Och sedan tillägger Marx:

Detta är ett upphävande av det kapitalistiska produktionssättet inom det kapitalistiska produktions-

³ [Kapitalet](#), band III, del V, kapitel 23.

⁴ [Kapitalet](#), band III, del V, kapitel 27.

sättet självt och därmed en motsägelse som upphäver sig själv, vilken uppenbarligen representerar ett övergångsskede till en ny produktionsform... Den reproducerar en ny finansaristokrati, en ny sorts parasiter i form av projektmakare, spekulanter och direktörer utan praktiskt funktion; ett helt system av svindel och bedrägeri med hjälp av företagsetablering, aktieemission och aktiehandel. Det är privat produktion utan kontroll av privategendomen.⁵

Marx beskriver således separationen mellan det ägande som utövas av tiotusentals aktieägare, den administration som utförs av tjänstemän och hur en handfull oligarker kontrollerar bolagen. En handfull Leviatan [= stora monster] underkastar sålunda hela den samhällsliga produktionen, församhällsligandet av förvaltning och ägandeformer sina egna rovlystna syften.

På grund av sin formalistiska syn på dessa frågor förefaller det professor Burnham som om det inte längre finns några finansoligarker och att det bara handlar om direktörer, å ena sidan, och passiva kapitalister å den andra.

Det synsättet är inte särskilt nytt. Till exempel har Gardiner Means, som Burnham ofta hänvisar till, skrivit: "Innehav av rikedom utan verklig kontroll, och kontroll av rikedom utan reellt ägande, är en logisk följd av bolagens utveckling. Denna separation av funktioner tvingar oss att erkänna 'kontroll' som något skilt från både ägande och administration." Means citerar material om kontrollen över de största icke finansiella bolagen i Amerika. Enligt honom kontrolleras 44 procent av dem av direktörerna, och om vi också inkluderar de indirekta medel som direktörerna förfogar över handlar det om drygt hälften.

Lewis Corey har emellertid slitit masken av det som kallas normalitet och i sin utmärkta bok *The Decline of American Capitalism* visat att direktörernas kontroll bara är det juridiska namnet på finansoligarkernas välde. Sedan Means' bok utkommit har nytt statistiskt material publicerats, som visar hur felaktig och ytlig hans analys var. Jag tänker här på en rapport från den tillfälliga nationella ekonomiska kommissionen: *Distribution of Ownership in the 200 Largest Financial Corporations*. Enligt denna rapport var det bara i 60 bolag som det inte fanns någon tydlig kärna av ägare med kontroll, medan de återstående 140 kontrollerades av ägarna. Och om denna rapport gör gällande att det i 60 bolag inte fanns någon tydlig kärna av ägare innebär det förstås inte att de var befriade från finansoligarkerna. I många fall handlade det om en kamp mellan olika finansgrupper.

Det arbete som utförs av grovarbetaren, den yrkesutbildade arbetaren, den [utbildade] ingenjören, förmannen, företagsdirektören, står i motsättning till finansoligarkens parasitism, som bara verkar med ett enda syfte: finansiell manipulation, spekulation, bluffmakeri.

Efter att ha satt förhållandet mellan direktörer och finansoligarker i sitt rätta perspektiv låt oss nu ställa frågan: är det möjligt för oligarkins tjänare, direktörerna alltså, att frigöra sig från dess välde och bli de som exploaterar arbetarna?

Låt oss innan vi besvarar den frågan ta upp Burnhams tredje argument, dvs att den process där "direktörssamhället" ersätter kapitalismen redan är i full gång. Han skildrar vad som pågår i tre länder: Tyskland, Ryssland och USA.

Vi kan exempelvis ta hur Burnham i sin bok beskriver den tyska naziregimen:

De [de tyska kapitalisterna] bestämmer inte vad som ska göras eller inte göras. De upprättar inte priser eller förhandlar om löner ... Produktionens reglering överlämnas inte längre åt marknaden. Vad som ska producerats, och hur mycket, bestäms av olika grupper, av statliga styrelser och

⁵ [Kapitalet](#), band III, del V, kapitel 27.

kontor och kommissioner ... Det finns inget krav på att dessa beslut måste grundas på profit i någon som helst kapitalistisk bemärkelse ... Det är bokstavligt talat korrekt att säga att den nazistiska ekonomin redan inte är någon ”profitekonomi”. Arbetarna för sin del är inte längre de ”fria proletärererna” under kapitalismen. Under nazismen slipper arbetarna, faktiskt, arbetslöshet. Samtidigt kan de inte ... förhandla om löner eller byta jobb efter eget gottfinnande.

Och framför allt verkar detta vara Burnhams främsta argument:

Det pågår en stadig minskning, i alla bemärkelser, av privatföretagens zon och en motsvarande ökning av statlig intervention.*

Även här hindrar Burnhams formalistiska synsätt honom från att se de verkliga ekonomiska relationerna. Han ställer sig inte följande frågor: Vad är det som bestämmer besluten hos de statliga institutionerna, kontoren, kommissionerna, osv när det gäller beslut om order, fördelning av råvaror, osv, om inte den relativa styrkan hos de olika företagen? Om vi säger att profiten är drivkraften för kapitalistisk produktion innebär det inte att kapitalisten måste öka profiten för att öka sin konsumtion, utan för att öka kapitalackumuleringen. Ett företag som inte ackumulerar kapital är dömt att gå under i konkurrensen, att hamna på efterkälken och gå bankrutt. Om fördelningen av beställningar, råvaror, osv, sker i enlighet med de enskilda företagens relativa styrka innebär det då inte också att vart och ett av dem måste maximera profiten och därmed påskynda kapitalackumuleringen? Och är inte krossandet av arbetarnas organisationer, likvideringen av judiska företag, plundringen av de länder som ockuperats i Europa, likvideringen av små och mellanstora företag i Tyskland, osv, lika med höjdpunkten på profitens roll som den fundamentala drivkraften för hela det ekonomiska och samhällslivet?

Men Burnhams huvudargument för att bevisa sitt påstående att kapitalismen ersätts av en ”direktörsekonomi” är följande: andelen statliga utgifter av nationalinkomsten ökar på bekostnad av den privata kapitalistiska ekonomin. Det ankommer emellertid på honom att bevisa att ökningen av statens utgifter sker på bekostnad av, eller åtföljs av, en nedgång i kapitalisternas profiter, eller till och med av en nedgång för den allmänna nationalinkomsten förutom den statliga delen. Det har han inte gjort och kan heller inte göra. Bortsett från detta glömmer Burnham att kapitalisterna gör profit inte bara genom att leverera stridsvagnar, gevär, förnödenheter, osv, åt staten, utan också genom att finansiera dessa inköp, genom att låna pengar till staten. Ökningen av den statliga andelen av den totala nationalinkomsten bevisar inte att ekonomin gjort sig fri från kapitalismens bojor.

I stället för att betrakta statskapitalismen som kulmen på dess monopolistiska utveckling ser Burnham den förra som negationen av den senare.

Vi ska nu återvända till den andra frågan som Burnham ställer: även om vi utgår från att den tyska ekonomin inte är någon ”direktörsekonomi”, någon antikapitalistisk ekonomi, utan en kapitalistisk ekonomi på sin högsta utvecklingsnivå, är det ändå inte möjligt att direktörerna i framtiden kommer att segra och införa sin egen regim?

För att kunna uppnå det målet måste direktörerna, enligt Burnham, lösa ett trefaldigt problem:

- 1) att försätta kapitalisterna, både i hemlandet och slutligen över hela världen, i vanmakt, 2) att leda massorna så att de fås att acceptera administratörernas välde och att avlägsna alla risker för uppkomsten av ett klasslöst samhälle, samt 3) att tävla sinsemellan om förstarangsplatsen i hela världen.

* Detta och föregående citat finns inte i den svenska översättningen av boken.

Enligt Burnham finns två huvudvägar för att lösa detta trefaldiga problem. En är den väg den ryska revolutionen utgör, att lösa problemen i den följd som angetts ovan. Den andra är den tyska: först att slå ned arbetarna, sedan fullständigt trötta ut kapitalisterna och till sist strida om fördelningen av det globala bytet.

Burnham gör en analogi mellan den borgerliga revolutionen i Frankrike och dagens ”direktörsrevolutioner”. Precis som den franska revolutionen genomfördes av *les sans culottes* medan de främsta frukterna av den tillföll bourgeoisien kommer direktörsrevolutionen att genomföras av proletariatet, men frukterna av den kommer att tillfalla ”direktörsklassen”. Precis som bourgeoisien representerade framsteget i sin kamp mot feodalismen och störtandet av feodalismen innebar en ökning av välstånd, kultur och bourgeoisiens politiska inflytande, utgör ”direktörernas revolution” en vändpunkt som kommer att leda till en ökning av massornas levnadsstandard och efter en viss tid leda till ett stärkande av den politiska demokratin.

Professor Burnhams analogier klarar emellertid inte av någon som helst granskning. För det första skiljer sig förhållandet mellan bourgeoisie och feodalism tämligen rejält från förhållandet mellan ”direktörer” och nutida kapitalister. Franska revolutionen var inget uttryck för konflikten mellan feodalherrar och utlånare av kapital, utan mellan feodalherrar och kapitalister som ägde sina företag, en ägare i en ekonomi *utanför* den feodala ekonomins gränser. De borgare som lånat ut pengar till adeln och kungahuset steg inte uppåt när revolutionen segrade, utan blev i stället helt tillintetgjorda. Om man därför vill använda samma analogi måste vi dra slutsatsen att om direktören är en ”tjänare” åt kapitalisten, som Burnham gör gällande, kommer hans ställning som partner till den utsugande härskande klassen att försvagas när kapitalistiskt ägande av produktionsmedlen upphör. För det andra, om *les sans culottes* inte lyckades erövra den makt som höll på att glida feodalklassen ur händerna berodde det på att storindustrin ännu inte hade upprättats och inte heller fanns det något proletariat koncentrerat och disciplinerat genom produktionsprocessen. Därför går det inte av *les sans culottes* att dra några slutsatser beträffande det moderna proletariatet. Och för det tredje, om ”direktörerna” ska klara av att fullständigt hålla nere massorna och undanröja risken för ett klasslöst samhälle måste man anta att proletariatet inte är i stånd att styra produktionsprocessen, med andra ord betrakta proletariatet genom glasögonen åt en ”intellektuell”, som anser sig själv stå på en högre nivå i den ”andliga hierarkin”.

Gorkij skriver:

Den halvt utarmade bonden föraktar arbetaren på grund av att proletären, faktiskt, inte bara har sina händer utan också en hjärna och detta upptäckte han när arbetaren började agera på ett intelligent sätt. Detta gäller också dagens ”brorsöner till Rameau”.⁶

Redaktionell kommentar

Innan han blev en troende på ”direktörernas revolution” tillhörde James Burnham den socialistiska vänstern i USA. En psykologisk orsak till denna sinnesförändring kan vara att det väldiga proletariatet i Amerika (idag finns 50 miljoner lönearbetare i USA) ännu inte utkristalliserats till en självständig klass med egen samhällelig medvetenhet. Men en viktig roll i denna förändring av synsättet innehades otvivelaktigt också av utvecklingen i Sovjetunionen. Besvikelse över den form den proletära diktaturen i Sovjetunionen tog sig förde honom också in på denna teori. Burnham har vid upprepade tillfällen framhållit att regimen i Sovjetryssland

⁶ Denis Diderots bok *Rameaus brorson*, skrevs före franska revolutionen och betecknar intellektuella snobbar.

utgör ett exempel på ”direktörernas välde”.

Eftersom den frågan kräver speciell behandling har Y Ts, på redaktionskommitténs begäran, avstått från att i denna artikel behandla frågan om den ryska regimen. Han kommer att få möjlighet att göra detta vid ett senare tillfälle.

Lästips

Joseph Hansen: [Burnhams *Direktörernas revolution*](#) (en annan bokrecension)